МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
«ТЮМЕНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»
Тобольский педагогический институт им. Д.И.Менделеева
(филиал)
Тюменского государственного университета

УТВЕРЖДАЮ
Директор
_______________ Шилов С.П
«_28_» _мая_ 2020 г.

ПРАКТИКУМ ПО ТАТАРСКОМУ ПРАВОПИСАНИЮ
Рабочая программа
для обучающихся по направлению подготовки
44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)
Профили русский язык, литература
Форма обучения: очная

Файзуллина Г.Ч. Практикум по татарскому правописанию. Рабочая программа для обучающихся по направлению подготовки 44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) профили русский язык, литература, форма обучения очная. Тобольск, 2020.

Рабочая программа дисциплины опубликована на сайте ТПИ им. Д.И. Менделеева (филиал) Тюменского государственного университета: *Практикум по татарскому правописанию* [электронный ресурс] / Режим доступа: https://tobolsk.utmn.ru/sveden/education/#

© Тобольский педагогический институт (филиал) Тюменского государственного университета, 2020
© Файзуллина Г.Ч., 2020

1. Пояснительная записка

Программа дисциплины базируется на современных сведениях и достижениях гуманитарных наук и призвана сформировать у будущих специалистов комплексные знания в области орфографии и пуктуации татасркого литературного языка. Программа по курсу «История татасркой литературы» отвечает требованиям профессиональной подготовки высококвалифицированных кадров.

Цель дисциплины: формировать у обучающихся систему знаний об орфографии и пунктуации татарского литературного языка.

Задачи дисциплины:

- дать обучающимся целостное представление об орфографических и пунктуационных нормах современного татарского литературного языка;
- углубить гуманитарную подготовку студентов, создав условия для овладения обучающимися орфографическими и пунктуационными нормами современного татарского литературного языка;
- стимулировать самостоятельную деятельность по освоению содержания дисциплины и формированию компетенций, необходимых в их профессиональной деятельности.

1.1 Место дисциплины в структуре образовательной программы

Данная дисциплина входит в блок Б1. Дисциплины (модули), относится к дисциплинам (модулям) части, формируемой участниками образовательных отношений, дисциплинам по выбору, способствует формированию у студентов общего представления о формировании и развитии жанров татарского фольклора, истории становления татарской фольклористики.

1.2. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения данной дисциплины *(модуля)*

Планируемые результаты освоения дисциплины

Таблица 1

Код и наименование компетенции (из ФГОС ВО)	Компонент (знаниевый / функциональный)
ПК-1: Способен осуществлять обучение учебному предмету на основе использования предметных методик с учетом возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся.	**Знает** типы и формы образовательной деятельности, требования к ней, этапы планирования и реализации с учетом возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся в рамках профиля подготовки. **Умеет** планировать и проводить различные формы образовательной деятельности с учетом возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся в рамках профиля подготовки.
ПК-2: Способен применять современные информационно-коммуникационные технологии в учебном процессе.	**Знает** цели, задачи и место электронных образовательных ресурсов в учебном процессе и критерии их отбора в соответствии со спецификой предмета и изучаемой темы. **Умеет** разрабатывать и реализовывать программы учебной дисциплины с применением информационно-коммуникационных технологий.

2. Структура и объем дисциплины

Таблица 1

Вид учебной работы		Всего часов	Модули
			19
Общий объем	**зач. ед**	**5**	**5**
	час.	**180**	180
Из них:			
Аудиторные занятия (всего)		**64**	64
Лекции		**32**	32
Практические занятия		**32**	32
Лабораторные занятия		**-**	-
Часы внеаудиторной работы, включая самостоятельную работу обучающегося		**116**	116
Вид промежуточной аттестации		**Экзамен**	Экзамен

3. Система оценивания

Текущий контроль осуществляется с использованием контрольных работ, рефератов, оценки устных ответов запланированных к семинарским занятиям.

При проведении текущего контроля для оценки заданий применяется система оценивания:

Оценка «**Полное соответствие**» выставляется при выполнении требований:

— Задание выполнено на качественном уровне, обучающийся точно использовал научную терминологию, демонстрировал грамотное и логически правильное изложение ответа на вопросы, продемонстрировал способности самостоятельно и творчески решать сложные проблемы, навыки критического мышления.

Оценка **«В целом соответствует»** выставляется при выполнении требований:

— Задание в целом выполнено качественно, обучающийся в целом использует научную терминологию, умеет делать обоснованные выводы, ориентируется в теоретических вопросах, способен применять знания при решении проблем в широком круге ситуаций.

Оценка **«Частично соответствует»** выставляется при выполнении требований:

— Задание в основном соответствует требованиям, обучающийся продемонстрировал использование научной терминологии, умение ориентироваться в теоретических вопросах, навыки применения знаний для решения отдельных проблемных ситуаций.

Оценка «**Не соответствует**» выставляется, если обучающийся:

— Задание выполнено на низком уровне, студент не владеет научной терминологией, не ориентируется в теоретических вопросах и не способен использовать знания для решения проблемных ситуаций.

Аттестация проходит в форме устного собеседования (зачет, экзамена).

При проведении промежуточной аттестации учитываются оценки, полученные студентом по результатам работы при освоении дисциплины. Возможно получение автомата по дисциплине.

- **«Отлично», «зачтено»** выставляется, если по итогам работы в семестре выполнены 100 процентов заданий с оценкой «полное соответствие», дан полный ответ при проведении собеседования (зачет, экзамен).
- **«Хорошо», «зачтено»** выставляется, если по итогам работы в семестре выполнены не менее 80 процентов заданий с оценкой «полное соответствие» и «в целом соответствует», дан ответ при проведении собеседования (зачет, экзамен).

- **«Удовлетворительно», «зачтено»** выставляется, если по итогам работы в семестре выполнены не менее 60 процентов заданий с оценкой «полное соответствие» и «в целом соответствует», ответ при проведении собеседования (зачет, экзамен) вызвал небольшие затруднения.
- **«Неудовлетворительно»**, **«не зачтено»** выставляется, если выполнены менее 60 процентов заданий с оценкой «полное соответствие», «в целом соответствует», «частично соответствует», не ответил на собеседовании (зачет, экзамен).

4. Содержание дисциплины

4.1. Тематический план дисциплины

Таблица 2

№ п/п	Наименование тем и/или разделов	Объем дисциплины (модуля), час.				
		Всего	Виды аудиторной работы (академические часы)			Иные виды контактной работы
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные/ практические занятия по подгруппам	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Татарское правописание. Предмет и объект дисциплины.	20	2	2		
2.	Орфография как наука.	20	2	2		
3.	Орфографические нормы современного татарского языка: правописание окончаний.	20	4	4		
4.	Орфографические нормы современного татарского языка: правописание частиц.	20	4	4		
5.	Орфографические нормы современного татарского языка: правописание заимствованных слов.	20	4	4		
6.	Пунктуационные нормы современного татарского языка.	20	4	4		
7.	Однородные члены предложения.	20	4	4		
8.	Осложение предложения модальными словами (обращениея, вводные слова и конструкции)е	20	4	4		

	слова					
9.	Пунктуация в сложном предложении.	20	4	4		
	Итого (часов)	180	32	32		

4.2. Планы семинарский занятий

Тема: Татарское правописание. Предмет и объект дисциплины.

- Кереш. Татар теленнән практикумның төп мәсьәләләре.
- Курсның өйрәнү предметы, аның бурычлары, эчтәлеге, өйрәнү юнәлешләре.
- Икетеллелек шартларында әлеге предметны үзләштерүнең әһәмияте.

Тема: Орфография как наука.

- Орфография. Фән буларак орфография. Язуда хәрефләрнең орфография тарафыннан урнаштырылган махсус кагыйдәләргә буйсынуы.
- Орфографик принциплар.
- Татар теленең төп принибы буларак фонетик принцип (җир, ел һ.б.).
- Морфологик принцип (унбиш – умбиш), боынгы – бороңгы һ.б.).
- Тарихи-традицион принип (сурәт, адәм, әманәт, гөнаһ һ.б.).
- График принцип (бухгалтер, одеколон, реставрация, шоколад ё.б.). Дифференцияциялэнгэн принцип (өч почмак – өчпочмак, ак сакал – аксакал һ.б.).

Тема: Орфографические нормы современного татарского языка: правописание окончаний.

- Орфографик нормаларның дөрес язылышны һәм укылышны тәэмин итүдә, сөйләм культурасын үстерүдә әһәмияте.
- Татар телендә фамилия ясаучы кушымчалар һәм аларның кулланылышы.
- Фамилия терминының асылын ачу һәм аның антропонимик категория буларак барлыкка килү тарихын кыскача яктырту. Болгар-татарда фамилияләрнең (әдәбият, фән эшлеклеләре,укымышлы кешеләр) –и, -ый кушымчасы (гарәп изафәсе) ярдәмендә ясалуы (Сәйф Сараи, Шиһабетдин Мәрҗани, Каюм Насыйри, габделҗаббар Кандалый һ.б.). Хәзерге чорда татар фамилияләренең рус теле үрнәгендә ясалуы (-ов/-ев, -ин, -ский). Кушымчасыз фамилияләр (Х.Туфан, Г.Такташ, Г.Тукай). Татарча исем һәм фамилияләргә кушымчаларның фонетик принципка нигезләнеп, рус һәм чит тел фамилияләренә бәйләгеч кушымчаларныңграфик принипка нигезләнеп язылуы (Пушкиннан, Дальне, Фрунзега һ.б.).
- Сан. Цифрлар белән күрсәтелгән саннарның дөрес язылышы. Рим цифрларының дөрес язылышы һәм кулланылышы. Гарәп цифпларыннан соң килгән кушымчаларның дөрес язылышы. Вакыт чиген билгеләү максатыннан чыгып кулланылган саннар һәм аларның дөрес язылышы. Матур әдәбият әсәрләрендәдаталардан башка саннарның сүз белән язылуы.
- Фигыльләргә кушымчалар ялгау кагыйдәләре. Татар телендә инфинитив фигыль кушымчаларының төрле вариантлары *(-арга, -әргә, -ырга, -ергә, -рга, -рә)*.Инфинитив фигыль кушымчаларының билгеле бер кагыйдәләргә буйсынып ялгануы.

  - бердән артык иҗекле фигыльләргә (озатырга, караштырырга һ.б.).

  - *-р, -рт, -лт, -йт* хәрефләренә тәмамланган фигыльләргә (бирергә, йөртергә, илтергә, әйтергә һ.б.).

  - *-л* хәрефенә тәмамланган фигыльләргә (килергә, белергә, көләргә, эләргә һ.б.).

- калган очракларда фигыльләргә инфинитив кушымчаларының *–арга, -әргә* төре ялгана (ятарга, язарга, чишәргә һ.б.)

- Бу кагыйдәләр билгесез киләчәк заман хикәя фигыль кушымчалары (-ар, -әр, -ыр, -ер, -р) ялгау өчен дә туры килүе (сибәр, бирер, көләр, ятар).

Тема: Орфографические нормы современного татарского языка: правописание частиц.

- Кисәкчәләрнең дөрес язылышына караган кагыйдәләр. Кисәкчәләрнең үзләре бәйләнгән сүзгә карата төрле урыннарда килә алуы.
- Үзләре бәйләнгән сүздән алда килә торган кисәкчәләрнең дөрес язылышы.
- Сүзнең беренче иҗегенә охшашландырылган һәм артыклык дәрәҗәсе ясый торган кисәкчәләрнең дөрес язылышы *(ап-, ямь-, түм- һ.б.)*
- Сүзнең беренче иҗеге белән уртаклыгы булмаган һәм шулай ук артыклык дәрәҗәсе ясый торган кисәкчәләрнең дөрес язылышы *(дөм, чалт, өр-, чем-* һ.б.)

һич кисәкчәсенең юклык алмашлыклары ясаганда һ.б. сүзләр белән килгәндә төрлечә язылышы һәм кулланылышы (һичкем, һичкайда, һич ярамый, һич белми һ.б.).

- Үзләре бәйләнгән сүздән соң килә торган кисәкчәләрнең дөрес язылышы.

- *-мы, -ме, -мыни, -мени, -дыр, -дер, -сана, -сәнә, -чы, -че* кисәкчәләренең дөрес язылышы.

- *да, дә, та, тә, гына, генә, кына, кенә, ук, ла, лә, бит, ич, түгел, лабаса, ләбәсә* кисәкчәләренең дөрес язылышы.

- Үзләре бәйләнгән сүзләрнең төрле урыннарында килгән кисәкчәләрнең дөрес язылышы (әллә, әле, инде, соң, хәтта).
- Да, дә, та, тә кисәкчәләрен шундый ук теркәгечләр һәм кушымчалар белән бутау очраклары. Аларны бер-берсеннән аерырга өйрәнү.

Тема: Орфографические нормы современного татарского языка: правописание заимствованных слов.

- Алынма сүзләр орфографиясе.
- Татар телендә рус һәм гарәп-фарсы алынмалары.
- Алынма сүзләрнең сингармонизм законына буйсынмавы.
- Татар телендә алынма сүзләргә кушымчалар ялгау кагыйдәләре.

- *-я* һәм *–ия* хәрефләренә тәмамланган сүзләргә килеш һәм тартым кушымчаларын дөрес ялгау (дөнья – дөньяга – дөньясы; академия – академияне – академиясе).

- -и һәм -ий хәрефләренә тәмамланган сүзләргә килеш һәм тартым кушымчаларын дөрес ялгау (жюри – жюрины – жюриенда; гербарий – гербарийга – гербариеннан).

- *-сть*ка тәмамланган алынма сүзләргә килеш һәм тартым кушымчалары ялгануга караган кагыйдәләр (повесть – повесте – повестенда; власть – власте – властена).

- *-ь* билгесенә тәмамланган ай исемнәренә килеш һәм тартым кушымчаларын дөрес ялгау (январь – январьда – январенда, февраль – февральгә - февраленә).

- икеләтелгән *с, л, м* тартыкларына тәмамланган рус алынмаларына шундый ук тартыктан башланган кушымчалар ялгану очракларына караган кагыйдәләр (кристалл+лы = кристаллы; класс+ сыз = классыз; грамм+мы= граммы).

- *-ск* тартыкларына беткән географик атамаларга килеш кушымчалары ялгану тәртибе (Омск – Омскида, Ульяновск – Ульяновскига).

- *-ль* һәм *–нь*га тәмамланган рус теленнән кергән алынмаларның нечкә яңгырашы һәм кушымчаларның шуңа карап ялгануы (рульне тоту, июньдә кайту).

Тема: Пунктуационные нормы современного татарского языка.

- Пунктуация. Пунктуация турында гомуми мәгълүмат.
- Җөмләнең төзелеше һәм мәгънәсе, интонация һәм тыныш билгеләре.

- Тыныш билгеләре куллануның башлангыч чоры.
- Тыныш билгеләрен куюның нигезләре.
- Синтаксик төзелеш принцибы.
- Семантик принцип.
- Интонацион принцип.
- Татар телендә тыныш билгеләре: кызыл юл, аны кулану очраклары; нокта куелу һәм куелмау очраклары; өтер куелуга караган кагыйдәләр; сорау билгесе кулланылган урыннар; өндәү билгесе кулланылу очраклары; ике нокта куелган очраклар; ноктaлы өтер куелуга бәйле кагыйдәләр; Күп нокта кулланылган очраклар; сызык куелу очраклары; ике тыныш билгесе янәшә куелган урыннар; җәяләрнең кулланылуы; куштырнаклар.
- Тыныш билгеләрен дөрес куярга өйрәнүнең грамоталы язу һәм сәнгатьле укуны тәэмин итүдәге роле. Тыныш билгеләре куюның аерым очраклары.
- *Әйе, юк, ярый* сүзләренең җөмләдә кулланылуы. Алар янында тыныш билгеләре. Җөмләдә *әнә, менә* күрсәтү алмашлыклары кулланылганда куела торган тыныш билгеләре. Өстәлмәләр янында тыныш билгеләре. Кабатлаулар яныда тыныш билгеләре. Күзаллаулы баш килештәге әйләнмәләр янында тыныш билгеләре. Диалогта тыныш билгеләре. Цитаталар янында тыныш билгеләре.
- Пунктуациягә караган кагыйдәләрне гомумиләштереп кабатлау.

Тема: Однородные члены предложения.

- Җөмләнең тиңдәш кисәкләре.
- Тиңдәш кисәкләрнең тезүче теркәгечләр һәм интонация ярдәмендә бәйләнү очраклары. Җөмләдәге баш кисәкләрнең тиңдәшләнеп килүе.
- Иярчен кисәкләрнең тиңдәшләнеп киле.
- Тиңдәш һәм тиңдәш түгел аергычлар.
- Алар янында тыныш билгеләре.
- Тиңдәш кисәкләр янында тыныш билгеләре.
- Тиңдәш кисәкләр янында гомумиләштерүче сүзләр һәм аларга бәйле тыныш билгеләре.

Тема: Осложение предложения модальными словами
(обращениея, вводные слова и конструкции).

- Җөмләнең модаль кисәкләре.
- Эндәш һәм кереш сүзләр. Эндәш сүзләрнең белдерелүе, җөмләдәге урыны. Эндәш сүзләр янында тыныш билгеләре. Эндәш сүзләр кергән җөмләләрне дөрес интонация белән уку.
- Кереш сүзләр. Аларның сөйләм эчтәлегенә карата төрле мөнәсәбәттә торуы, билгеле бер мәгънә белдерүе. Кереш сүзләрнең сөйләмне оештырудагы роле. Кереш сүзләр янында тыныш билгеләре. Составында кереш сүзләр булган җөмләләрне дөрес интонация белән уку.

Тема: Пунктуация в сложном предложении.

- Тезмә кушма җөмләләр. Алар турында гомуми төшенчә. Теркәгечле тезмә кушма җөмләләр. Алар янында тыныш билгеләре. Тезмә кушма җөмләләргә синтаксик анализ.
- Иярченле кушма җөмләләр, гомуми төшенчә. Иярченле кушма җөмләләрне бәйләүче чараларга карап төркемләү. Аналитик һәм синтетик иярчен җөмләләр.

- Аналитик иярчен җөмлә үзенчәлекләре., бәйләүче чаралары (парлы яки ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, ияртүче теркәгечләр, көттерү паузасы). Алар янында тыныш билгеләре (өтер, ике нокта, сызык кую очраклары).
- Синтетик иярчен җөмлә үзенчәлекләре, бәйләүче чаралары (кушымчалар,бәйлек яки бәйлек сүзләр, янәшә тору юлы). Алар янында тыныш билгеләре (өтер һәм тыныш билгеләре куелмау очраклары).
- Иярчен җөмләләрнең синонимлыгы. Иярчен җөмләләрнең мәгънә ягыннан төрләре (иярчен ия, хәбәр, аергыч, тәмамлык, урын, вакыт, сәбә-максат, шарт, кире шарт җөмләләр, иярчен аныклагыч җөмләләр).
- Кереш җөмләләр. Аларның үзенчәлеге һәм җөмләдә кулланылышы.
- Иярченле кушма җөмләләргә синтаксик анализ.
- Катлаулы кушма җөмләләр турында төшенчә. Күп тезмәле катлаулы кушма җөмлә.
- Күп иярченле катлаулы кушма җөмләләр турында төшенчә (тиңдәш иярүле күп иярченле катлаулы кушма җөмләләр; тиңдәш түгел иярүле күп иярченле катлаулы кушма җөмләләр; бер-бер артлы иярүле күп иярченле катлаулы кушма җөмләләр; берничә төр иярүле күп иярченле катлаулы кушма җөмләләр)
- Катнаш кушма җөмләләр.
- Катлаулы кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре. Аларга синтасик анализ ясау.
- Чит сөйләм. Турында төшенчә. Туры сөйләм, кыек сөйләм, уртак сөйләм. Туры сөйләм. Монолог. Диалог. Цитата. Алар янында тыныш билгеләре. Кыек сөйләм үзенчәлекләре. Туры сөйләмне кыек сөйләмгә, кыек сөйләмне туры сөйләмгә әйләндереп куллану.
- Уртак сөйләм, аның үзенчәлекләре.

4.2.3. Образцы средств для проведения текущего контроля

Образцы заданий для самостоятельной работы

Задание №1

Тиешле тыныш билгеләрен, күп нокталар урынына төшереп калдырылган хәрефләрне куеп һәм җәяләрне ачып, текстны языгыз. Шуларга кагылышлы орфографик һәм пунктуацион кагыйдәләрне исегезгә төшерегез.

Ка...ннар турында әкият

Ка...ннар шаула...ына карап торганыгыз бармы сезнең? Карагыз әле әнә нәзек билле ка...н яш...ләрен күрәсезме? Алар бар(ы)сы(да) ко...шка караган. Ко..ш ка...ннарның яшә... чыганагы х...ялы. Әмм... алар бу х...ялларына бер...акыт(та) да ирешә алма...чаклар юк. Ка...ннар моны үзләре(дә) беләләр. Беләләр шуңа күрә(дә) мә...ә...әтләрен ка...ннар арасыннан ...злиләр.

Күрәсезме әнә бер ка...нның туры з...фа булып үсеп килгән кә...сәсе кинәт бер як читкә та...пылыбрак киткән. Әйе ул нәк... шушы урында ...нәшәсендәге ка...н сыл...ына гашыйк булган. Күрәсезме? Ләкин ка...н кызы горур зат икән сер бирмичә ...аман туп-туры үсә барган. Җаны(да) бар икән бер колач ара ме...гәч ул ка...н егете ягына таба а...ышкан һәм аларның ак беләкләре беләккә кагылган чәчләре чәчкә үрелгән моңнары ша...лары а...аздаш булган... Алар шулк...дәр бәхетле бәхетле!

Өч...нче бер ка...н бик карт ка...н бөк(ер)әеп зәг...ф...ләнеп беткән бер кулбашы бөт...нләй(дә) аска салынып төшкән. Янын(да) гына мә...ә...әте(дә) бар икән. Ул шундый ук карт әмм... ак с...лулыгын горурлыгын югалтмаган Менә кем өч...н саргаеп яши икән безнең ка...ныбыз! Горур мә...ә...әт каршында башын игән карт агач миңа кызганыч т...елды.

Мин булсам сер бирмичә башны югары күтәреп мәг...р...р яшәр идем. Шулай яшәгәндә генә сөйгән ярлар үз итә шулай яшәгәндә генә сине матур язмыш көтә!

Табиг...т... менә шундый әкият сөйләде миңа. (Г.Гыйльманов)

Задание №2

Тиешле тыныш билгеләрен, күп нокталар урынына төшереп калдырылган хәрефләрне куеп һәм җәяләрне ачып, текстны языгыз. Шуларга кагылышлы орфографик һәм пунктуацион кагыйдәләрне исегезгә төшерегез.

Ипекәй

Бала теле ачылганда иң беренче “әннә” “мәммә” сүзләрен әйтә. Ана һәм ризык. Ана җан бирүче ә ризык яшәтүче. Ана белән ризыктан башка җир й...з...ндә тереклек булмас иде.

Ризык дигәнебез беренче чиратта ул икмәк. Икмәк барлык ризыклардан өст...н тора бик күп ризыклар икмәктән башлана икмәккә кайтып кала. Икмәк булмаса иң зат иң бә...ле әйберләрнең(дә) к...ммәте бетә.

Мин үзем икмәкне кеше өчен иң кирәкле ризык итеп кенә түгел ә илнең иң зур ба...лыгы дә...ләтнең төп к...әте дип(тә) саныйм. Чыннан(да) илдә дә...ләт кулында икмәк җитәрлек булмаса ...алык тук бөтен яши алыр идем...ни?

Икмәк җитмәгән елларны без күреп уздырдык. Аның нәрсә икәнен я...шы беләбез алтын бәр...бәренә әллә ка...лардан китертергә туры килде ул икмәккәйне.

<u>Халык икмәкнең к...дерен кытлык елларында гына түгел (һәр)вакыт(та) иң уңган чакларында да бик я...шы белгән.</u> Ул аны юкка-барга әрәм-шәрәм итмәгән саклап тоткан ничек(тә) запас белән тор...рга тырышкан. Чөнки ел елга охшап килми быел бар ә киләсе елда аның у...мавы, аз бул...ы мөмкин. Безнең татар халкында исә икмәккә х...рмәт а...руча зур иде. “Ипекәй” дип к...дерләп кенә йөртә иде ул аны.

Безнең беренче ризыгыбыз булган икмәккә кеше и...т...бары кеше мә...әббәте кирәк. Бары шул чакта гына муллыкка ирешеп булачак. (Ә.Еники)

(Сызылган җөмләдә сүз төркемнәрен билгеләгез)

Образцы тестовых заданий

1. Алфавит нәрсә ул?
   а) авазлар һәм хәрефләр;
   б) язудагы барлык хәрефләр;
   в) хәрефләрнең кабул ителгән тәртиптә бер-бер артлы урнашуы.
2. Алгы рәт сузыкларын күрсәтегез:
   а) ә, э, ө, ү, и, е
   б) а, ы, о, у
3. Югары күтәрелешле сузыкларны күрсәтегез:
   а) у, ү, и
   б) о, ө, ы
   в) а, ә
4. Ирен-ирен тартыкларын күрсәтегез:
   а) п, б, м, w
   б) в, ф
5. Хәреф саны белән аваз саны туры килгән сүзләрне күрсәтегез:
   а) төньяк, маэмай, ниһаять, берьюлы
   б) микъдар, вәгъдә, мәгълумат
   в) яфрак, ерак, яңгыр, юка, буа
   г) бака, чикләвек, үзенчә, гөжли, тәтенли
6. **П, К** тартыклары сүз азагында килеп, аннан соң сузык авазга башланган

сүз килсә, **П, К** авазлары...
а) яңгыраулаша
б) төшеп кала
в) үзгәрми

7. Язылышы әйтелешенә туры килгән сүзләрне күрсәтегез:
а) каләм, борын, гадәт, бөре, дикъкатъ
б) яшел, ерак, елан, яра, юка, юкә
в) бала, әни, үсемлек, урындык

8. Тартык авазга тәмамланган иҗек...
а) ачык иҗек
б) ябык иҗек

9. Басымы беренче иҗеккә төшкән сүзләрне күрсәтегез:
а) ятма, көлмә, сөйләгез, эшләгез, тимәгез
б) әнә, янә, барма, килмә, һаман, ләкин, әмма
в) бара, барабыз, алсын, кызыл, татарча, карармын

10. **Ь** хәрефе кайсы очракта аеру билгесе булып килә?
а) рус теленнән кергән сүзләрдә;
б) алдагы иҗекләрнең нечкәлеген белдергәндә;
в) кушма сүзләрдә тамыр **я, ю, е** хәрефләренә башланса.

11. Күп нокталар урынына нинди хәрефләр язарга кирәк?
Ма...май, тә...мин, тә...сир.
а) өчесендә дә **к** хәрефе;
б**) к, э, ә** хәрефләре;
в) өчесендә дә **э** хәрефе.

12. Сүзләрдә ни өчен **ь** билгесе языла?
Кәгазь, шагыйрь, канәгать.
а) иҗекнең нечкәлеген күрсәтү өчен;
б) алдагы тартыкның нечкәлеген белдерү өчен;
в) сүзләрне аеру өчен.

13. Нинди сүзләр омонимнар дип атала?
а) әйтелеше төрле, мәгънәсе бер үк сүзләр;
б) капма-каршы мәгънәле сүзләр;
в) язылышы бер үк, әйтелеше төрле сүзләр;
г) язылышы яки әйтелеше бер, мәгънәсе төрле сүзләр.

14. Фразеологик берәмлекне табыгыз.
а) Бүгенге эшне иртәгә калдырма.
б) Өрми дә, җибәрми дә. Ул нәрсә?
в) Бүрәнә аша бүре куу.
г) Ямьле дә соң Идел буйлары!

15. Болар нинди сүзләр?
Казый, талак, зәхмәт, ярлык, золым.
а) неологизмнар;
б) архаизмнар
в) гомумкулланылыштагы сүзләр.

16. Метафораларны күрсәтегез:
а) кара урман, кара көчләр, кара мунча, кара халык
б) татар йоклый, кулы уйнаган, каләме үткен

17. Антонимнар...
а) төрле мәгънәле сүзләр
б) капма-каршы мәгънәле сүзләр

18. Архаизмнарны аерып күрсәтегез:
а) алпавыт, морза, өяз, чабата, ярлык, камзол

б) мөгаллим, хөррият, җиһан, мәмләкәт

19. Лингвистик сүзлекләргә керә...
    а) аңлатмалы сүзлекләр
    б) энциклопедик сүзлекләр
20. Жаргон сүзләрне билгеләгез:
    а) тастымал, шәлтөп, астыган, тың, тос
    б) йорт, агач, урман, бишек, чишмә, чалгы
    в) шылу, чумара, чувиха, тачка, лох
21. Ономастика...
    а) сүзнең килеп чыгышын өйрәнә
    б) ялгызлык исемнәрен өйрәнә
    в) торак исемнәрен өйрәнә
22. Тамыр дип нәрсә атала?
    а) сүзнең төп кисәге;
    б) лексик мәгънәне белдерә торган кисәк;
    в) сүзнең төп мәгънәле кисәге.
23. Сүзнең иң кечкенә мәгънәле кисәге...
    а) тамыр
    б) морфема
    в) кушымча
24. Ясалма сүзләр...
    а) тамырга кушымча ялганып ясалалар
    б) тамырга ясагыч кушымча ялганып ясала һәм яңа мәгънә белдерә
    в) яңа мәгънә белдерә
25. Төр кушымчалары...
    а) бер сүздән икенче яңа сүз ясыйлар
    б) шул ук сүзнең кечерәйтү, иркәләү, дәрәҗә, юклык, төркемчә, заман төрләрен төзиләр
    в) сүзне сүзгә бәйләү хезмәтен үтиләр
26. Бер үк тамырдан, төрле кушымчалар ялгап
    а) синонимнар ясап була
    б) тамырдаш сүзләр ясап була
    в) антонимнар ясап була
27. Ясалма сүз бер сүзгә...
    а) бер яки берничә ясагыч кушымча ялганып ясала
    б) тартым, сан, килеш кушымчалары ялганып ясала
    в) ике сүзне кушу юлы белән ясала
28. Кушма сүз...
    а) һәрвакыт кушылып язылмый
    б) һәрвакыт кушылып языла
29. Соңгы авазы калын әйтелгән сүзләргә ...
    а) нечкә кушымча ялгана
    б) калын кушымча ялгана
30. Төрләндергеч кушымчалар...
    а) бер сүзне икенче сүз белән бәйләү өчен, тартым, килеш яки зат-сан белән төрләндерәләр
    б) бер сүздән икенче яңа сүз ясый
    в) шул ук сүзнең кечерәйтү, иркәләү, дәрәҗә, юклык төркемчә, юнәлеш, заман төрләрен төзи
31. Сызыкча аша язылган түбәндәге сүзләр (кып-кызыл, ямь-яшел, турыдан-туры, тау-таш) парлы сүзләрме?
    а) юк

б) әйе

32. Рәвеш нәрсәне белдерә?
    а) предметның билгесен;
    б) эш-хәлнең билгесен;
    в) эш-хәл, хәрәкәтне.
33. Рәвешнең үзенә генә хас нинди билгесе бар?
    а) зат-сан белән төрләнә;
    б) исемләшә;
    в) төрләнми.

34. Җөмләләрдә рәвешләр нинди җөмлә кисәге булып килгәннәр?

Шактый биек ярда басып торабыз. Бүген дә кыр казларын күзәтәбез. Быел, нидәндер, алар бик аз.

а) хәл, хәл, хәл, хәл, хәбәр;

б) хәл, аергыч, хәбәр, хәл, хәл;

в) ия, хәл, аергыч, хәл, хәбәр.

35. Сыйфатның дәрәҗәсен әйтегез.

Җете кызыл.

а) кимлек;
б) чагыштыру;
в) гади;
г) артыклык.

36. Исемнәргә кушымчалар түбәндәге тәртиптә ялгана:
    а) башта – килеш, аннан соң тартым кушымчасы;
    б) башта – тартым, аннан соң килеш кушымчасы;
    в) башта – күплек, аннан соң тартым кушымчасы.
37. Мәгънәләре буенча һәм вазифаларына карап, алмашлыклар
    а) 5 төркемчәгә бүленә;
    б) 6 төркемчәгә бүленә;
    в) 7 төркемчәгә бүленә.
38. Җыю саннары җөмләдә исемне ачыкламый, аларның саналмышлары булмый. Шуңа күрә алар җөмләдә
    а) аергыч була алмый;
    б) күбесенчә тәмамлык булып киләләр;
    в) баш кисәкләр генә булалар.
39. Микъдар саны
    а) предметның төгәл исәбен белдерә;
    б) предметның тәртип буенча санын белдерә;
    в) предметның якынча исәбен белдерә;
    г) предметлык төшенчәсен белдерә.
40. Сан, саналмышыннан башка килгәндә,
    а) җөмләнең иярчен кисәкләре генә булып килә ала;
    б) тартым һәм килеш белән төрләнә;
    в) җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре булып килә ала.
41. Хәзерге заман хикәя фигыль
    а) сөйләү моментына кадәр башкарылган эшне белдерә
    б) сөйләү моментында башкарылган эшне белдерә
    в) сөйләү моментыннан соң башкарылачак эшне белдерә.
42. Затланышлы фигыльләрдә зат яки предметның эше, хәрәкәте, торышы
    а) төрле кушымчалар ярдәмендә белдерелә
    б) махсус кушымчалар ярдәмендә белдерелә.
43. Затланышсыз фигыльләр:

а) хикәя фигыль, боерык фигыль, шарт фигыль
б) сыйфат фигыль, хәл фигыль, исем фигыль, инфинитив
в) барлык фигыльләр дә.

44. Җыючы теркәгечләр:
а) ләкин, ә, әмма, бәлки, тик, фәкать
б) һәм, да, тагы, янә, ни...ни
в) яки, я, яисә

45. Ымлыклар ярдәмендә...
а) тавыш белдерелә
б) хис, тойгы, теләк, ихтыяр белдерелә
в) образ белдерелә

46. Эндәш сүз алдыннан килгән **и** ымлыгы...
а) өтер белән аерыла
б) өтер белән аерылмый

47. Туры тәмамлык - ...
а) ияртүче сүзгә төшем килешеннән тыш кушымчалар белән ияреп килүче тәмамлык
б) төшем килеше кушымчасы алган тәмамлык

48. Хөкүмәт учреждениеләренә бирелгән исемнәрдәге һәм мактаулы исемнәрдәге барлык сүзләр дә...
а) баш хәрефтән язылмый
б) баш хәрефтән языла

49. Урын-вакыт килешендәге исемнәргә -гы, -ге, -кы, -ке кушымчалары ялганып, ...
а) урын яки вакыт буенча билге белдерүче нисби сыйфатлар ясала
б) төрле дәрәҗәдәге сыйфатлар ясала

50. 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ...
а) гарәп цифралары
б) рим цифралары

51. Сорау алмашлыклары: …
а) кем, нәрсә, ни, нинди, кайсы, ничә, ничек, кайда, кайчан, ни эшли
б) кем, нәрсә, ни, нинди, кайсы, ничә, ничек, еайда, кайчан

52. Тамыр рәвешләр: ...
а) тегеләй, болай, татарча, коштай, эттәй
б) аз, еш, күп, сирәк, соң, тиз, шәп, элек, шактый

53. Хикәя фигыль...
а) боеруны, эш кушуны белдерә
б) эш, хәл, хәрәкәтнең булуын (булмавын) белдерә
в) эш яки хәлнең булуы (булмавы) өчен кирәкле шартларны белдерә

54. Хәзерге заман хикәя фигыль 2нче зат боерык фигыльгә...
а) –а, -ә, -я, -ю кушымчалары ялганып ясала
б) –а, -ә, -ый, -и кушымчалары ялганып ясала

55. Үткән заман сыйфат фигыль боерык фигыльгә...
а) –ган, -гән, -кан, -кән кушымчалары ялганып ясала
б) –ганчы, -гәнче, -канчы, -кәнче кушымчалары ялганып ясала

56. Инфинитивның сирәк кулланыла торган төре...
а) –мас + ка, -мәс + кә кушымчалары белән ясала
б) –ырга, -ергә, -аргә, -әргә кушымчалары белән ясала
в) –мак, -мәк кушымчалары белән ясала

57. Җыючы теркәгечләр:...
а) ләкин, ә, әмма, бәлки, тик, фәкать
б) һәм, да, дә, та, тә, янә, тагын, ни...ни
в) яки, я, яисә

58. Ымлыклар ярдәмендә...
   а) тавыш белдерелә
   б) хис, тойгы, теләк, ихтыяр белдерелә
   в) образ белдерелә
59. Төшем юнәлешендәге фигыльләрне күрсәтегез:
   а) барган, эшләрләр, киткәннәрдер, килмәс
   б) юынган, киенгәндер, карангач
   в) рәшәткәләнгән, рәтләнеп, җилләнеп, карланып
60. Хәл фигыльләр...
   а) гел мөстәкыйль кулланылалар
   б) төп фигыльгә ияреп яки мөстәкыйль кулланылалар
   в) икенче бер фигыльгә ияреп, аның алдыннан килә
61. Бәйлекләр...
   а) ас, өс, арт, ал, ян, як, урта, эч, тыш, буй
   б) белән, өчен, аркылы, аша, саен, хәтле, чаклы, соң, башка, бүтән
62. Аваз иярткемнәре ярдәмендә...
   а) хис, тойгы белдерелә
   б) теләк, ихтыяр белдерелә
   в) тавыш яки образ белдерелә

63. Кайтым юнәлешендәге фигыльләрне күрсәтегез:
   а) каршылый, китмәдем, өйрәттең, булмадык
   б) кырынганда, юынмыйча, киенсәк, тешләнгән
   в) уйлана, бизәнә, юынды, сөртенде
64. Сүзләрдә тезүле бәйләнеш...
   а) тезүче теркәгечләр ярдәмендә яки тезү интонациясе ярдәмендә белдерелә
   б) кисәкчәләр, бәйлекләр, бәйлек сүзләр ярдәмендә белдерелә
65. Ияртүле бәйләнеш...
   а) үзе генә дә сөйләм барлыкка китерә ала
   б) үзе генә сөйләм барлыкка китерә алмый
66. Әйтү максаты ягыннан җөмләләр...
   а) ике төрле була: гади һәм кушма җөмләләр
   б) өч төрле була: хикәя, сорау, боерык җөмләләр
67. Бер составлы җөмләләр...
   а) исем (атау) һәм фигыль җөмләләр
   б) ким җөмләләр
68. Кушма җөмлә дип...
   а) ике яки берничә хәбәре булган җөмләгә әйтәләр
   б) ике яки берничә җөмләдән торган җөмләне әйтәләр
69. Иярчен җөмләләр мәгънәләре ягыннан...
   а) аналитик һәм синтетик булалар
   б) иярчен ия, хәбәр, аергыч, тәмамлык, шарт, вакыт һ.б. булалар
70. Синтетик иярчен җөмлә белән баш җөмлә арасына
   а) өтер, нокталы өтер, сызык куелырга мөмкин
   б) бер генә билге – бары тик өтер генә куелырга мөмкин
   в) теләсә нинди тыныш билгесе куела ала
71. Сүзтезмә...
   а) нәрсә дә булса турында хәбәр итә
   б) кимендә ике мөстәкыйль мәгънәле сүз, ачыклаулы мөнәсәбәткә
      кереп, бер төшенчә белдерә
72. Кереш сүзләр...
   а) теләсә нинди фикерне белдерә ала

б) фикерне йомгаклый, фикернең гадәтилеген, чикләүне, икеләнү һәм шикләнүне белдерә
в) фикерләрне санау тәртибен, игътибар җәлеп итүне, фикернең шиксез икәнлеген, фикернең чыганагын, сөйләүче тойгыларын белдерә

73. Атау җөмләләрдә баш кисәк ролендә...
а) исемнәр, сыйфатлар, саннар, алмашлыклар килә
б) алмашлык, фигыль, аваз ияртемнәре дә килергә мөмкин

74. Сүзләр арасында аныклаулы мөнәсәбәт булганда, ...
а) ияручә сүз ияртүче сүздән һәрвакыт алдан килә
б) ияручә сүз ияртүчедән соң да, алда да килергә мөмкин

75. Бер составлы җөмләләрдә оештыручы үзәк...
а) бер генә була, икенчесен өстәп тә булмый
б) оештыручы үзәк – ике – ия һәм хәбә була

76. Гади җөмләдә...
а) ике яки икедән күбрәк хәбәрлек була
б) бер генә хәбәрлек була

5. Учебно-методическое обеспечение и планирование самостоятельной работы обучающихся

Таблица 3

№	Темы	Формы СРС, включая требования к подготовке к занятиям
1.	Татарское правописание. Предмет и объект дисциплины.	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов, выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.
2.	Орфография как наука.	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов, выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.
3.	Орфографические нормы современного татарского языка: правописание окончаний.	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов, выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.
4.	Орфографические нормы современного татарского языка: правописание частиц.	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов,

		выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.
5.	Орфографические нормы современного татарского языка: правописание заимствованных слов.	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов, выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.
6.	Пунктуационные нормы современного татарского языка.	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов, выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.
7.	Однородные члены предложения.	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов, выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.
8.	Осложение предложения модальными словами (обращениея, вводные слова и конструкции)е слова	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов, выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.
9.	Пунктуация в сложном предложении.	Вопросы к практическому занятию. Самостоятельная работа. Тестирование. Вопросы к экзамену. Подготовка к практическому занятию предполагает знакомство студента с планом занятия, подбор материала по указанным источникам, обдумывание вопросов для обсуждения, освоение терминов, выдвижение собственных вариантов ответа, выполнение заданий преподавателя.

6. Промежуточная аттестация по дисциплине (модулю)

6.1. Оценочные материалы для проведения промежуточной аттестации по дисциплине (модулю)

Форма промежуточной аттестации – собеседование на экзамене. Процедура оценивания производится в форме устного ответа на вопросы к экзамену.

Примерные вопросы к экзамену

1. Татар телендә тыныш билгеләре.
2. Татар телендә тыныш билгеләре куюның төп принциплары.

3. Тыныш билгеләре куюның кыен очраклары.
4. Аерымланган хәлләр һәм алар янында тыныш билгеләре.
5. Алынма сүзләр һәм аларны дөрес язу кагыйдәләре.
6. Ялгызлык исемнәренең дөрес язылышы.
7. Татар телендә гарәп-фарсы алынмалары һәм аларны куллану сфералары.
8. Аерымланган аныклагычлар янында тыныш билгеләре.
9. Көндәлек тормышта кирәкле эш кәгазьләре.
10. Тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнеше.
11. Инфинитив фигыль кушымчаларын дөрес ялгау кагыйдәләре.
12. Татар телендә фамилия ясаучы кушымчалар.
13. Аналитик иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре.
14. Синтетик иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре.
15. Баш хәрефләр орфографиясе.
16. Сызык куелу очраклары.
17. Ъ һәм ь билгеләрен куллану очраклары.
18. Кече тел тартыклары [к],[ғ] авазлары кергән сүзләрне дөрес язу кагыйдәләре.
19. Мөстәкыйль сүз төркемнәре.
20. Модаль сүз төркемнәре.
21. Ярдәмлек сүз төркемнәре.
22. Саннарның дөрес язылышы һәм кулланылышы.
23. Фигыль сүз төркеме. Аңа хас категорияләр.
24. Фигыль төркемчәләре. Аларның кушымчалары.

6.2 Критерии оценивания компетенций:

Таблица 4

Карта критериев оценивания компетенций

№ п/п	Код и наименование компетенции	Компонент (знаниевый / функциональный	Оценочные материалы	Критерии оценивания
1.	**ПК-1:** Способен осуществлять обучение учебному предмету на основе использования предметных методик с учетом возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся.	**Знает** типы и формы образовательной деятельности, требования к ней, этапы планирования и реализации с учетом возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся в рамках профиля подготовки. **Умеет** планировать и проводить различные формы образовательной деятельности с учетом возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся в рамках профиля	Вопросы к практическому занятию. Устный ответ. Реферат. Вопросы к экзамену.	**Знает** орфографические и пунктуационные нормы современного татарского литературного языка; методы и приемы использования орфографических и пунктуационных норм татарского литературного языка в образовательной деятельности в рамках профиля подготовки. **Умеет** применять орфографические и пунктуационные нормы современного татарского литературного языка в образовательной деятельности в рамках решения

		подготовки.		профессиональных задач по профилю подготовки.
2.	**ПК-2:** Способен применять современные информационно-коммуникационные технологии в учебном процессе.	**Знает** цели, задачи и место электронных образовательных ресурсов в учебном процессе и критерии их отбора в соответствии со спецификой предмета и изучаемой темы. **Умеет** разрабатывать и реализовывать программы учебной дисциплины с применением информационно-коммуникационных технологий.	Вопросы к практическому занятию. Устный ответ. Реферат. Вопросы к экзамену.	**Знает** сущность и особенности современных информационно-коммуникационных технологий и особенности их использования в рамках решения профессиональных задач по профилю подготовки. **Умеет** применять информационно-коммуникационные технологии при поиске информации и ее обработке, при организации учебного процесса, в том числе с применением орфографических и пунктуационных норм современного татарского литературного языка, в рамках решения профессиональных задач по профилю подготовки.

7. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины

7.1. Основная литература:

Хуснетдинов, Р. М. Практический татарский язык: учебное пособие / Р. М. Хуснетдинов, С. В. Вьюгина. — Казань: Казанский национальный исследовательский технологический университет, 2017. — 388 с. — ISBN 978-5-7882-2236-3. — Текст: электронный // Электронно-библиотечная система IPR BOOKS: [сайт]. — URL: http://www.iprbookshop.ru/79476.html

7.2. Дополнительная литература:

1. Вьюгина, С. В. Татарский язык : учебно-методическое пособие / С. В. Вьюгина. — Казань : Казанский национальный исследовательский технологический университет, 2014. — 100 с. — ISBN 978-5-7882-1621-8. — Текст : электронный // Электронно-библиотечная система IPR BOOKS : [сайт]. — URL: http://www.iprbookshop.ru/62295.html

2. Вьюгина, С. В. Татарский язык в сфере профессиональной деятельности : учебное пособие / С. В. Вьюгина, А. А. Тимерханов. — Казань : Казанский национальный исследовательский технологический университет, 2008. — 152 с. — ISBN 978-5-7882-0620-2. — Текст : электронный // Электронно-библиотечная система IPR BOOKS : [сайт]. — URL: http://www.iprbookshop.ru/63471.html

7.3. Интернет-ресурсы: отсутствуют

7.4. Современные профессиональные базы данных и информационные справочные системы:

1. Лань - https://e.lanbook.com/
2. Знаниум - https://znanium.com/
3. IPR BOOKS - http://www.iprbookshop.ru/
4. eLIBRARY.RU - https://www.elibrary.ru/
5. Межвузовская электронная библиотека (МЭБ) - https://icdlib.nspu.ru/ (только в филиале)
6. Национальная электронная библиотека (НЭБ) - https://rusneb.ru/ (полное использование только в филиале)
7. Ивис - https://dlib.eastview.com/
8. Библиотека ТюмГУ - https://library.utmn.ru/

8. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю):

Лицензионное ПО, в том числе отечественного производства:

Платформа для электронного обучения Microsoft Teams.

Autodesk 3ds Max 2018, Autodesk AutoCAD 2018, Embarcadero RAD Studio 2010, MatLab R2009a, Microsoft Office 2003, Microsoft Office 2007, Microsoft Office 2010, Microsoft Visual Studio 2012, Microsoft Visual Studio 2012 Expression, Microsoft Visual FoxPro 9.0, Microsoft SQL Server 2005, Windows, Dr. Web, Конструктор тестов 2.5 (Keepsoft), Adobe Design Premium CS4, ABBYY Lingvo x3 Многоязычная версия, ABBYY FineReader 10, PROMT Standard 7 ГИГАНТ

Свободно распространяемое ПО, в том числе отечественного производства:

7-Zip, AdobeAcrobatReader, GIMP, ModelVisionStudium, GoogleChrome, MozillaFirefox, OpenOffice.org, UVScreenCamera, UVSoundRecorder, SMathStudioDesktop, Inkscape, MyTestX, WinVDIG, OracleVirtualBox, AdobeMediaPlayer, Kompozer, SunRav BookOffice.

9. Технические средства и материально-техническое обеспечение дисциплины (модуля)

- Мультимедийные учебные аудитории для проведения занятий лекционного типа оснащены следующими техническими средствами обучения и оборудованием: учебная мебель, доска аудиторная, мультимедийное проекционное и акустическое оборудование, персональный компьютер. На ПК установлено следующее программное обеспечение: Офисное ПО: операционная система MS Windows, офисный пакет MS Office, платформа MS Teams, офисный пакет LibreOffice, антивирусное ПО Dr. Web.
  Обеспечено проводное подключение ПК к локальной сети и сети Интернет.
- Мультимедийные учебные аудитории для проведения занятий семинарского типа оснащены следующими техническими средствами обучения и оборудованием: учебная мебель, доска аудиторная, мультимедийное проекционное и акустическое оборудование, персональный компьютер. На ПК установлено следующее программное обеспечение: Офисное ПО: операционная система MS Windows, офисный пакет MS Office, платформа MS Teams, офисный пакет LibreOffice, антивирусное ПО Dr. Web.
  Обеспечено проводное подключение ПК к локальной сети и сети Интернет